

N:o 113.

Af herr **E. Hammarlund** m. fl., om förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren i folkskolelärares enke- och pupillkassa.

Enligt gällande reglemente för folkskolelärares enke- och pupillkassa är pensionen för ensam enka 20 procent af den lön, efter hvilken tjänsten är delaktig i folkskolelärares pensionsinrättning, för enka med ett eller flera pensionsberättigade barn 30 procent, för ett ensamt barn 10 procent och för två eller flera barn 20 procent af samma lönebelopp. Delaktighetsbeloppet är från 1892 års början lägst 700 kronor, hvadan pensionen hädanefter i regeln blir för enka 140 kronor och för enka med barn 210 kronor. För redan afgångna folkskolelärares enkor kan pensionen deremot vara lägre än 140 kronor.

Att dessa pensioner äro knappt tillmätta, torde ej kunna bestridas. Vid flerfaldiga tillfällen hafva ock inom folkskolelärarecorpsen framkommit förslag rörande pensionernas höjning. Dessa förslag hafva städse bemötts dermed, att man först måste låta enke- och pupillkassan verka en del år, så att erfarenhet kunde vinnas, huruvida kassan vore i stånd att bära ökade utgifter.

Sedan kassan nu egt bestånd i 17 år, torde emellertid tiden vara inne att allvarsamt taga i öfvervägande, huru vida icke en höjning i pensionerna kan ega rum, utan att vare sig statsbidraget eller delegarnes afgifter behöfva höjas. Under de gångna 17 åren har folkskolelärares enke- och pupillkassa raskt utvecklats sig, på sätt bilagan närmare utvisar. Af denna bilaga framgår:

att under åren 1876—91 af delegarne inbetalts i pensionsavgifter 1,162,821 kronor eller i medeltal 72,676 kronor om året;

att till delegarnes enkor och barn under samma tid deremot endast utgått 445,406 kronor eller i medeltal 27,838 kronor om året;

att i följd häraf kassans kapitalbehållning år efter år ökats och vid 1891 års slut utgjorde nära 2¹/₂ millioner kronor.

Redan vid 1885 års riksdag förelåg en motion om höjning af pensionerna till folkskolelärnarnes enkor och barn. Denna motion afslogs på den grund, att enligt kort förut verkställd utredning det icke ansågs möjligt för kassan att åtaga sig högre pensioneringsskyldighet.

Sedan dess hafva emellertid flera sakunniga medgifvit, att ett öfverskott verkligen finnes i kassan. Att ett dylikt öfverskott uppstått torde hufvudsakligen hafva berott på den omständigheten, att antalet årligen nytillkommande pensionärer i verkligheten uppgått till blott omkring hälften af det vid kassans upprättande beräknade antalet. På grund häraf har för hvarje år en oberäknad besparing uppstått. Att detta förhållande ej framgick af den för 1885 års Riksdag framlagda utredningen af kassans ställning berodde derpå, att i denna utredning kassans förpligtelser beräknats till allt för höga belopp.

Den senast afgifna revisionberättelsen för enke- och pupillkassan (omfattande åren 1888—90) gifver oss anledning att påkalla Riksdagens förnyade uppmärksamhet för denna fråga.

I nämnda revisionsberättelse föreslås nemligen, att *Kongl. Maj:t* täcktes föranställa om en noggrann utredning af folkskolelärnarnes enke- och pupillkassas ställning i försäkrings-tekniskt hänseende.

På tal härom heter det i revisionsberättelsen bland annat:

»Det torde vara klart, att det för kassans delegare är af största vigt att erhålla kännedom om kassans verkliga ställning med afseende på dess förpligtelser och dess påräkneliga inkomster, så att icke dem ovetande flera 10,000-tal kronor årligen kunna ändamålslost samlas i kassan, under det enkorna i ett stort antal fall måste åtnöja sig med ett så knappt årligt understöd som 80, 100 eller 120 kronor.»

Ehuru såväl kassans direktion som ock inspektören öfver rikets försäkringsanstalter professor A. Lindstedt tillstyrkt den begärda utredningen, beslöt *Kongl. Maj:t* den 10 juni 1892 att »den af revisorerna väckta frågan om anställande af en utredning af kassans ställning i försäkrings-tekniskt hänseende tills vidare bör anstå.»

Professor Lindstedt hade i sitt utlåtande bland annat anført: »Utan att direkt påstå, att kassans ställning vore så fördelaktig, att förbätt-

ringar i de nuvarande pensionsvilkoren kunde ernås, synas dock de af revisorerna anförda siffror och skäl hänvisa på en sådan möjlighet.» Och enligt en af honom gjord öfverslagsberäkning skulle kassan vid 1890 års slut haft ett kapitalöfverskott af nära en million kronor, men, tillägger professor Lindstedt, resultatet är »högligen osäkert».

Huru osäkra dessa beräkningar än varit, tyda de dock derpå, att en *möjlighet* finnes att delegarnes villkor kunna förbättras, hvadan en *fullständig* utredning härom torde nu, sedan kassan verkat i 17 års tid, vara på sin plats.

Förutom en utredning af kassans ställning i syfte att om möjligt vinna en allmän förbättring i delegarnes villkor, hade de senaste revisorerna derjente framställt ett förslag, som synes oss särdeles beaktansvärdt. Det gick ut på att höja pensionen för de enkor och barn, hvilkas pension beräknats efter lägre belopp än 700 kronors delaktighet. Härom yttra revisorerna i sin den 18 augusti 1891 afgifna berättelse:

»Under förutsättning af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall till Riksdagens i en föregående punkt omnämnda framställning^{*)} komma alla enkor efter i tjenst varande lärare, hvilka från och med 1892 pensioneras, att för egen del erhålla minst 140 kronor årligen. Deremot bibehålles naturligtvis pensionen oförändrad för de redan pensionerade enkorna och kan blifva mindre än 140 kronor för de enkor efter pensionerade folkskollärare, hvilka hädanefter erhålla pension. Vid 1890 års slut funnos 20 pensionerade enkor, hvilka för egen del erhöilo blott 80 kronor, 12 enkor, som för egen del erhöilo blott 100 kronor, och 234 enkor, som för egen del erhöilo blott 120 kronor, men då dessa enkepensioner synas revisorerna vara med häsyn till nu varande lefnadskostnader ytterst knappt tilltagna, hemställa de, att, om kassans tillgångar sådant medgifva, minimipensionen för ensam enka måtte bestämmas till 140 kronor och för enka med barn eller endast barn i proportion härtill. Till § 21 skulle således göras ett tillägg af ungefär följande lydelse:

Öfvergångsstadgande.

För de enkor med eller utan barn, som erhållit eller framdeles komma att erhålla pension efter ett delaktighetsbelopp understigande 700 kronor, beräknas pensionernas storlek från och med den 1 januari 1892 som om delaktighetsbeloppet varit 700 kronor;

^{*)} Detta bifall lemnades genom utfärdandet af kongl. kungörelsen den 5 oktober 1891.

och ett liknande tillägg borde göras till § 22. Den årliga kostnaden för den föreslagna höjningen af de lägre pensionerna skulle enligt revisorernas beräkning till en början uppgå till omkring 8,000 kronor, under de närmast följande åren möjligen något litet ökas, men sedan småningom år från år minskas.»

Revisorerna voro af den åsigt, att denna lilla förhöjning skulle kunna beviljas, äfven innan den af dem föreslagna noggranna utredningen af kassans ställning afslutats.

Kongl. Maj:t beslöt emellertid den 10 sistlidne juni, att framställningen *icke skulle föranleda någon åtgärd.*

Då sålunda revisorernas förslag i här omnämnda två punkter af Kongl. Maj:t för närvarande lemnats utan afseende, men det synes vara ganska visst, att kassans ställning är sådan, att förbättringar i de nuvarande pensionsvilkoren kunna ernås, drista vi påkalla Riksdagens uppmärksamhet för denna angelägenhet.

De önskningsmål, som för närvarande härvidlag må uppställas, torde böra inskränkas till följande tvenne:

1) att minimipensionen höjes till belopp, motsvarande 700 kronors delaktighet;

2) att en allmän förhöjning i pensionsbeloppet eger rum enligt följande grunder:

för ensam enka	från 20 till 25	procent,
„ enka med barn	„ 30 „ 37 $\frac{1}{2}$	„
„ ett ensamt barn	„ 10 „ 12 $\frac{1}{2}$	„
„ två eller flera barn	„ 20 „ 25	„

Häri genom skulle alltså ensam enka erhålla en pension af minst 175 kronor och enka med barn minst 263 kronor.

Förverkligandet af det förra önskemålet skulle, såsom revisorerna framhållit, medföra en ökad utgift af omkring 8,000 kronor. Den senare reformen skulle vålla en förhöjning i pensionsutgifterna med en fjerdedel — alltså för närvarande omkring 15,000 kronor.

Då vi emellertid hålla före, att en utredning under alla omständigheter bör föregå så den ena som den andra förändringen i reglementet, få vi nu endast hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru vida — utan höjning af vare sig statsbidraget eller delegar-

nes afgifter — en sådan förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren i folkskolelärares enke- och pupillkassa må kunna ega rum, att *dels* de lägsta pensionerna beräknas efter belopp, motsvarande 700 kronors delaktighet, *dels* samtliga pensioner utgå med högre procent af delaktighetsbeloppet än hvad nu är fallet, samt att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 28 januari 1893.

Emil Hammarlund.

Fridtjuv Berg.

A. F. Liljeholm.

Nils Rosengren.

J. Andersson, Lysvik.

E. Fredholm, Saleby.

J. Nordin.

Joh. Nydahl.

G. W. Svensson.

Bilaga.

Folkskolelärarnes enke- och pupillkassa åren 1876—1891.

(Utdrag ur direktionens årsberättelser)

År	Antal delegare.		Summa delegare	Utfärdade pensions-bref	Deraf gäl-lande	Inkomster	Deraf pen-sions-afgifter	Utgifter	Deraf pensioner	Kapitalbehållning vid årets slut
	I tjänst varande folk-skole-lärare	Pen-sione rade folk-skole-lärare								
1876	1,889	114	2,003	6	6	76,018*	62	3,303	303	72,715
1877	2,259	153	2,412	32	32	151,254	85,497**	7,435	4,380	216,534
1878	2,592	225	2,817	54	53	122,421	55,076	10,125	7,071	328,830
1879	2,668	237	2,905	85	79	136,543	60,782	14,388	10,888	450,985
1880	2,947	287	3,234	104	98	148,068	66,121	15,792	12,747	583,261
1881	2,864	329	3,193	138	128	154,404	65,888	20,522	17,473	717,142
1882	2,952	363	3,315	170	157	162,651	68,297	25,280	21,861	854,513
1883	3,059	412	3,471	200	185	172,574	71,430	28,516	25,461	998,571
1884	3,100	427	3,527	225	205	182,902	75,001	31,956	28,956	1,149,517
1885	3,304	445	3,749	261	236	194,096	78,772	37,312	33,961	1,306,301
1886	3,411	484	3,895	286	259	213,143	82,568	40,124	37,124	1,479,320
1887	3,532	497	4,029	318	285	221,465	84,971	43,089	40,089	1,657,696
1888	3,618	505	4,123	359	315	238,635	89,058	45,707	42,199	1,850,624
1889	3,689	528	4,217	403	352	240,671	90,393	54,617	50,059	2,036,677
1890	3,691	557	4,248	443	383	251,929	93,161	58,830	54,666	2,229,776
1891	3,804	580	4,384	472	402	262,214	95,744	62,024	58,168	2,429,966

* Örotalen äro här, liksom öfverallt i tabellen, utlemnade.

** För åren 1876—77.